

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (sprawozdawca)

SSN Dariusz Pawłyszcz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Skarbu Państwa – Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych
i Autostrad

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 22 lipca 2021 r., VI ACa 766/20,

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych
i Autostrad

przeciwko T. U. spółce akcyjnej w W.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej I.P.

S.p.A. w P.

o zapłatę,

**uchyła zaskarżony wyrok w punktach 1 i 2 i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Krzysztof Wesołowski Dariusz Pawłyszcz

(P.H.)

UZASADNIENIE

Skarb Państwa reprezentowany przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad wniósł o zasądzenie od T. U. S.A. z siedzibą w W. kwoty 37 472 211,37 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 27 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty. W toku procesu powód zmodyfikował powództwo w ten sposób, że cofnął pozew w części, tj. w zakresie roszczenia o zasądzenie kwoty w wysokości 37 472 211,37 zł, skapitalizował odsetki ustawowe za opóźnienie od tej kwoty za okres od 27 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty i wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 819 255,47 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia wytoczenia powództwa o te odsetki do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 29 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo o zapłatę kwoty 819 255,47 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa o skapitalizowane odsetki do dnia zapłaty (pkt I) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt II-VI).

Wyrokiem z 22 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji powoda, oddalił apelację (pkt 1) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 2 i 3).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, zgodnie z którymi w dniu 12 października 2015 r. Skarb Państwa reprezentowany przez Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad zawarł ze spółką I.P. S.p.A. z siedzibą w P. umowę na wykonanie zadania pn.: (...), trzykrotnie aneksowaną w trakcie jej realizacji. W § 5 tej umowy strony ustaliły zabezpieczenie należytego wykonania umowy w wysokości 37 472 211,37 zł.

8 października 2015 r. została wystawiona Gwarancja należytego wykonania umowy i usunięcia wad i usterek (dalej jako Gwarancja). Gwarantem została T. U. Spółka Akcyjna z siedzibą w W., beneficjentem Skarb Państwa- Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad. Gwarancja zabezpieczała należyte wykonanie umowy

przez wykonawcę oraz służyła pokryciu roszczeń beneficjenta gwarancji z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez wykonawcę oraz z tytułu nieusunięcia lub nienależytego usunięcia przez wykonawcę wad lub usterek w przedmiocie umowy.

W pkt 4 Gwarancji pozwany zobowiązał się nieodwołalnie i bezwarunkowo do zapłacenia beneficjentowi gwarancji, każdej kwoty lub kwot do ich łącznej maksymalnej wysokości 37 472 211,37 zł. łącznej sumy gwarancyjnej tj. 1) kwoty do wysokości 37 472 211,37 zł - suma gwarancyjna z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy; 2) kwoty do wysokości 11 241 663,41 zł - suma gwarancyjna z tytułu nieusunięcia wad i usterek lub nienależytego usunięcia wad i usterek.

Zgodnie z pkt 5 gwarancji wierzytelności, o których mowa w pkt 4, gwarant zapłaci beneficjentowi najpóźniej w terminie 14 dni od dnia otrzymania pierwszego, pisemnego żądania zapłaty beneficjenta powołującego się na niniejszą gwarancję i złożonego w okresie jej ważności.

Gwarancja przewidywała wymogi formalne, których łączne spełnienie było warunkiem dokonania płatności środków pieniężnych. Żądanie zapłaty z gwarancji nie mogło przekroczyć sumy gwarancyjnej (pkt 6 gwarancji); złożenie żądania zapłaty z gwarancji musiało nastąpić w terminie obowiązywania gwarancji, tj. w okresie od dnia 12 października 2015 r. do dnia 31 grudnia 2019 r. włącznie w zakresie kwoty gwarancji z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania (pkt 7 ppkt 1 gwarancji).

Zgodnie z pkt 5 Gwarancji żądanie zapłaty miało zostać przekazane przez GDDKiA gwarantowi w następujący sposób:

1) „bezpośrednio, listem poleconym lub kurierem na adres gwaranta wskazany w gwarancji za pośrednictwem banku prowadzącego rachunek beneficjenta, który to bank potwierdzi, że żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby uprawnione do reprezentowania beneficjenta, lub przez niego upoważnione w tym zakresie; albo

2) bezpośrednio, listem poleconym lub kurierem na adres gwaranta wskazany w gwarancji, przy czym podpisy osób uprawnionych do reprezentowania beneficjenta

lub przez niego upoważnionych zostaną potwierdzone przez notariusza. Do żądania zapłaty złożonego w tej formie beneficjent był zobowiązany dołączyć dokumenty potwierdzające prawidłowość reprezentacji osób uprawnionych lub przez niego upoważnionych do składania w jego imieniu oświadczeń woli”.

W pkt 10 gwarancji wskazano, że gwarancja została sporządzona zgodnie z prawem polskim; do praw i obowiązków wynikających z gwarancji stosuje się przepisy prawa polskiego. W pkt 11 przewidziano, że wszelkie spory mogące wyniknąć z gwarancji będą rozstrzygane przez sąd powszechny właściwy miejscowo dla siedziby beneficjenta gwarancji. Jako siedzibę Beneficjenta wpisano adres ul. W., [...] W..

Z tytułu wystawionej przez siebie gwarancji, T.U. S.A. z siedzibą w W. posiada kontrgwarancję wystawioną przez E.H. Italy, Oddział i Przedstawicielstwo Generalne E.H. S.A. (N.V.) we W., dalej: (...) w dniu 8 października 2015 r. na maksymalną kwotę 37 472 211,37 zł, stanowiącą zabezpieczenie roszczeń kierowanych wobec T.U. S.A. z siedzibą w W. z tytułu gwarancji należytego wykonania umowy i usunięcia usterek, udzielonej beneficjentowi tj. GDDKiA. Zgodnie z jej treścią (...) zobowiązał się do przejęcia całej odpowiedzialności z tytułu wszelkich prawidłowych roszczeń i zobowiązań wynikających z gwarancji. Jednocześnie upoważnił pozwanego do rozliczania wszystkich roszczeń i zobowiązań według własnego uznania wskazując, że każda decyzja podjęta przez pozwanego będzie dla (...) ostateczna i wiążąca, a w przypadku wezwania pozwanego do zapłaty jakiegokolwiek kwoty zgodnie z tą gwarancją EHIT zobowiązała się do zapłacenia pozwanemu na jego żądanie całości takiej kwoty, przy czym nie mogła ona przekroczyć 37 472 211,37 zł. W konsekwencji tego, zgodnie z art. 8 umowy kontrgwarancji wykonawca uznał, że także jego odpowiedzialność względem E.H. S.A. (N.V.) we W. jest bezwarunkowa i nieodwołalna, a wykonawca uznaje się dłużnikiem spółki w odniesieniu do każdej kwoty wypłaconej na mocy tej polisy i jest zobowiązany do jej zwrotu spółce w ciągu 5 dni na podstawie zwykłego żądania na piśmie.

Pismem z 11 czerwca 2019 r. powód złożył wykonawcy oświadczenie o odstąpieniu od umowy na podstawie Subklauzuli 15.2 (a), (b), (c lit. i), (e) warunków kontraktu, a także na podstawie art. 491 k.c. oraz art. 635 k.c. i art. 636 k.c. w zw.

z art. 656 § 1 k.c. z przyczyn leżących po stronie wykonawcy.

Pismem z 12 czerwca 2019 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 37 472 211,37 zł. Żądanie zapłaty gwarancji zostało podpisane przez Zastępcę Dyrektora Oddziału ds. Inwestycji Z.S. oraz Zastępcę Dyrektora Oddziału mgr inż. P.A. Na żądaniu zapłaty z gwarancji umieszczono pieczęć „Banku [...] Region (...)”, pod spodem pieczęć o następującej treści „Potwierdzam zgodność podpisów z kartą wzoru”, obok której stampił wybito datę 2019-06-12, a pod spodem pieczęć: „Ekspert ds. Bezpośredniej Obsługi Klientów B[...]Region (...)” oraz podpis. Do wezwania dołączono: 1) pełnomocnictwo dla Zastępcy Dyrektora Oddziału ds. Inwestycji Z.S., 2) akt powołania p.o. Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad J.G., 3) pełnomocnictwo dla Zastępcy Dyrektora Oddziału ds. Zarządzania Drogami i Mostami P.A., 4) akt powołania p.o. Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad L.W., 5) gwarancję ubezpieczeniową.

Wezwanie do zapłaty zostało doręczone 12 czerwca 2019 r. do recepcji budynku biurowego pozwanego zlokalizowanego w W. przy (...) i zostało przekazane pracownikowi obsługującemu recepcję – K.F. K.F. przyjęła powyższe dokumenty, pomimo tego że nie była do tego uprawniona, o czym dowiedziała się dopiero później; tego rodzaju wezwania do zapłaty powinna bowiem odebrać osoba z kierownictwa pozwanego i dokonać jednocześnie ich weryfikacji pod kątem zgodności.

Pismem z 25 czerwca 2019 r. T.U. S.A. odmówił w całości płatności kwoty żądanej przez GDDKiA wskazując, że nie zostały spełnione warunki formalne przewidziane w Gwarancji, od zaistnienia których uzależnione było powstanie obowiązku płatności. Na wezwaniu widnieje bowiem adnotacja pracownika Banku [...], Region (...) o treści: „Potwierdzam zgodność podpisów z kartą wzorów podpisów”, która nie jest zgodna z oświadczeniem, jakiego Gwarancja wymaga w swojej treści i tym samym uniemożliwia zweryfikowanie, czy wezwanie stanowi ważne i skuteczne oświadczenie woli ze strony beneficjenta. Ponadto wezwanie nie zostało doręczone do siedziby pozwanego przez Bank [...], Region (...) pomimo, że taki wymóg wynikał wprost z gwarancji. Decyzja odmowna została doręczona powodowi 27 czerwca 2019 r.

Pismem z 18 czerwca 2019 r. I.P. S.p.A. z siedzibą w P. złożył powodowi oświadczenie o odstąpieniu od umowy na podstawie art. 491 § 1 i 2 k.c. oraz art. 640 k.c. w zw. z art. 656 § 1 k.c. i art. 492¹ k.c. z przyczyn leżących po stronie zamawiającego.

Orzeczeniem z 26 czerwca 2019 r. Sąd w Rzymie w sprawie pod sygnaturą 23203/2019 uwzględnił w całości wniosek I.P. S.p.A. w P. z 12 kwietnia 2019 r. przeciwko Skarbowi Państwa - Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, T.U. S.A., E.H. S.A. (N.V.), M.G. S.A. o zastosowanie środka zabezpieczającego polegającego m.in., na powstrzymaniu GDDKiA od egzekwowania gwarancji, nakazanie T.U. nie dokonywania wypłat z tytułu gwarancji na rzecz GDDKiA oraz nakazanie E.H. S.A. (N.V.), M.G. S.A. nie dokonywania wypłat z tytułu kontrgwarancji na rzecz T.U., stwierdzając na wstępie jurysdykcję oraz właściwość sądu, do którego wniesiono powództwo, zgodnie z przepisami rozporządzenia UE nr 1215/2012 (art. 25 i 31). Jako podstawę wskazał istnienie obiektywnego związku pomiędzy sporami, których przedmiot stanowią różne umowy powiązane ściśle między sobą jednym celem, jakim jest zabezpieczenie tego samego kontraktu na zamówienie publiczne, zawartego przez I.P. S.p.A. w P. z GDDKiA, a także mając na względzie, że umowy te zawierają różne kolidujące ze sobą klauzule prorogacyjne. Jednocześnie Sąd w Rzymie zastrzegł sobie prawo do potwierdzenia, zmiany lub odwołania decyzji na rozprawie przeprowadzonej z udziałem stron. Wydanie tego rozstrzygnięcia zapadło po przeprowadzeniu posiedzenia sądowego w formie kontradyktoryjnej w dniu 6 czerwca 2019 r., w którym uczestniczył przedstawiciel powoda. Orzeczenie zostało uznane za wykonalne w dniu 26 czerwca 2019 r. Postanowienie zabezpieczające zostało zaopatrzone w zaświadczenia wydane przez Sąd w Rzymie w dniach 26 czerwca 2019 r. i 12 lipca 2019 r. zgodnie z treścią art. 53 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

Pomimo wydanego przez Sąd w Rzymie orzeczenia z dnia 26 czerwca 2019 r. pismem z dnia 11 lipca 2019 r. GDDKiA ponownie wezwała pozwanego za pośrednictwem Banku [...] do zapłaty kwoty 37 472 211,37 zł. Żądanie zostało

podpisane przez Zastępcę Dyrektora Oddziału ds. Inwestycji Z.S. oraz Zastępcę Dyrektora Oddziału ds. Ekonomiczno-Finansowych M.Z. Do wezwania dołączono pismo z dnia 11 lipca 2019 r. Banku [...] Region (...) jako banku prowadzącego rachunek beneficjenta, w którym potwierdzono, że figurujące na żądaniu zapłaty podpisy M.Z. oraz Z.S. zostały złożone przez osoby upoważnione przez beneficjenta w tym zakresie. Wezwanie zostało doręczone w dniu 15 lipca 2019 r. osobiście przez K.J., będącą zgodnie z jej pisemnym oświadczeniem, dołączonym do wezwania do zapłaty, pracownikiem Banku [...] (nr porządkowy pisma przewodniego z banku – [...] odpowiada jednemu z numerów porządkowych wymienionych w treści ww. oświadczenia).

Pismem z 25 lipca 2019 r. T.U. odmówił w całości płatności kwoty żądanej przez GDDKiA wskazując, że odmowa płatności wynika z obowiązku zastosowania się przez T.U. do postanowienia Sądu w Rzymie z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie 23203/2019 wydanego w sprawie z wniosku I.P. przeciwko GDDKiA, T.U., E.H. S.A. (N.V.) z siedzibą w B. oraz M.G. SA z siedzibą w M., zgodnie z treścią którego T.U. jest zobowiązany do niedokonywania wypłat z gwarancji.

W dniu 26 września 2019 r. Sąd w Rzymie wydał orzeczenie, w którym stwierdził brak jurysdykcji sądu włoskiego w sprawie wniosków złożonych przez I.P. S.p.A. w P. przeciwko Skarbowi Państwa Rzeczypospolitej Polskiej - Generalnemu Dyrektorowi Dróg Krajowych i Autostrad oraz T.U. S.A. w odniesieniu do stosunków gwarancyjnych, o których mowa w punkcie (i) oraz (ii) wniosków końcowych pisma i wnioski o zabezpieczenie odrzucił. Zabezpieczenie upadło w dniu 3 października 2019 r., co zostało stwierdzone w zaświadczeniu wydanym przez Sąd w Rzymie w dniu 8 października 2019 r. zgodnie z treścią art. 53 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

Pismem z 9 października 2019 r. powód wezwał pozwanego do natychmiastowej wypłaty gwarancji. W dniach 14 i 18 października 2019 r. E.H. S.A. (N.V.) wypłaciła T.U. S.A. na mocy kontrgwarancji kwotę w wysokości 48 656 371,13 euro

i

pismem

z 21 października 2019 r. wezwała I.P. S.p.A. w P. do zapłaty tej kwoty w terminie 5 dni. W dniu 18 października 2019 r. pozwany przełał na rzecz powoda kwotę 37 472 211,37 zł.

W dniu 20 lutego 2020 r. interwenient oraz pozwany zawarli ugodę, na mocy której w przypadku przegrania niniejszej sprawy przez pozwanego, interwenient uboczny będzie zobowiązany zapłacić pozwanemu równowartość odsetek, w tym odsetek od odsetek oraz kosztów postępowania.

Sąd drugiej instancji dokonał wykładni postanowień gwarancji i wezwania do zapłaty z dnia 12 czerwca 2019 r. wskazując, iż gwarancja przewidywała w punkcie piątym dwa odrębne tryby skierowania do pozwanego wezwania do zapłaty i potwierdzenia, że żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby upoważnione do reprezentowania beneficjenta. Pierwszy: za pośrednictwem banku prowadzącego rachunek beneficjenta, w którym to bank badał czy żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby uprawnione do reprezentowania beneficjenta lub przez niego upoważnione na podstawie posiadanych przez siebie dokumentów, i drugi, w którym to notariusz miał potwierdzić podpisy osób uprawnionych do reprezentowania beneficjenta lub przez niego upoważnionych. W tym drugim przypadku do wezwania należało dołączyć dokumenty potwierdzające prawidłowość reprezentacji osób uprawnionych lub przez upoważnionych do składania w jego imieniu oświadczeń woli. Z uwagi na fakt, iż bank powinien posiadać u siebie stosowne dokumenty dotyczące reprezentacji beneficjenta, w tym trybie nie trzeba było dołączać dokumentów potwierdzających prawidłowość reprezentacji osób uprawnionych do składania oświadczeń woli w imieniu powoda. Bank na podstawie posiadanych przez siebie dokumentów miał wyraźnie potwierdzić, że żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby upoważnione do reprezentowania beneficjenta. Obowiązki banku były zatem szersze niż notariusza, który miał tylko potwierdzić podpisy osób podpisanych pod wezwaniem. W tym przypadku obowiązek zbadania, czy wniosek został podpisany przez osoby upoważnione do reprezentacji powoda, spoczywał na pozwanym.

Sąd Apelacyjny podzielił pogląd Sądu I Instancji, iż samo stwierdzenie przez pracownika banku, że potwierdza zgodność podpisów z kartą wzoru, jest

niewystarczające dla stwierdzenia prawidłowości reprezentacji powoda. Wprawdzie adnotacja ta zawiera w sobie domniemanie prawidłowości tej reprezentacji, ale w przypadku gdy warunkiem formalnym skutecznego wezwania do zapłaty było wyraźne potwierdzenie przez bank, że żądanie zapłaty zostało podpisane przez osoby uprawnione do reprezentowania beneficjenta lub osoby przez niego upoważnione - adnotacja ta jest niewystarczająca. Mogła bowiem zaistnieć sytuacja, że np. reprezentacja beneficjenta uległa zmianie po dacie złożenia wzorów podpisów w banku. Bank powinien zatem zweryfikować nie tylko zgodność podpisów z wzorem, ale także zbadać czy osoby te są nadal (w szczególności w dacie złożenia podpisów) upoważnione do reprezentacji powoda. Takiego potwierdzenia zabrakło na wezwaniu do zapłaty z 12 czerwca 2019 r., dlatego nie spełniało ono warunków zawartych w gwarancji. Bez znaczenia dla wykładni treści tego dokumentu jest fakt, że w innych sprawach pozwany nie kwestionował takiego sposobu potwierdzenia prawidłowości reprezentacji powoda. Mogło to wynikać z nieprawidłowej, sprzecznej z treścią danego dokumentu, praktyki; błędna, niezgodna z treścią gwarancji zastosowana przez strony przy innych sprawach praktyka nie uchyliła wyraźnego zapisu dokumentu gwarancji. Z treści art. 56 k.c. wynika, iż czynność prawna wywołuje skutki w niej wyrażone oraz wynikające z ustaw, zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów, a zatem w zakresie zwyczajów chodzi o dodatkowe skutki, a nie sprzeczne z jej wyraźną treścią.

Sąd drugiej instancji wskazał, iż wszystkie wymogi formalne spełniało wezwanie do zapłaty z 11 lipca 2019 r., jednakże było ono nieskuteczne ze względu na zabezpieczenie, dokonane przez Sąd w Rzymie postanowieniem z dnia 26 czerwca 2019 r. Orzeczenie to było wiążące dla stron tego postępowania, mimo iż zapadło jedynie przy wstępnym przyjęciu jurysdykcji sądu włoskiego. Co do zasady jednak Sąd państwa członkowskiego jest uprawniony do orzekania w przedmiocie środka tymczasowego lub zabezpieczającego także wówczas, gdy na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego. Taka jurysdykcja wynika z art. 35 Rozporządzenia Nr 1215/2015. Wprawdzie z motywu 33 preambuły Rozporządzenia wynika, iż

działanie takich środków tymczasowych, które zostały zarządzone przez sąd nieposiadający jurysdykcji w sprawie głównej, powinno być ograniczone do terytorium danego państwa członkowskiego, ale procedura badania, czy orzeczenie zabezpieczające spełnia warunki do wykonania na terenie innego państwa członkowskiego, jest przewidziana w art. 42 ust. 2 Rozporządzenia. Kwestionowanie wykonania orzeczenia, które ma być wykonane w drodze egzekucji odbywa się w trybie wskazanym w art. 44 Rozporządzenia, zaś odmowa uznania orzeczenia - w trybie wskazanym w art. 45 Rozporządzenia. W świetle art. 45 ust. 3 jurysdykcja sądu pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania, a sąd, do którego złożono wniosek o odmowę uznania, jest związany ustaleniami faktycznymi, na podstawie których sąd pochodzenia oparł swoją jurysdykcję (art. 45 ust. 2). W niniejszej sprawie wydano zaświadczenie w oparciu o art. 53 Rozporządzenia potwierdzające, że sąd który wydał zabezpieczenie, ma jurysdykcję w sprawie głównej, a orzeczenie jest wykonalne w państwie członkowskim pochodzenia.

Orzeczenie zabezpieczające z 26 czerwca 2019 r. wydano po przeprowadzeniu posiedzenia z udziałem stron. Wprawdzie po dniu posiedzenia sądowego a przed wydaniem postanowienia o zabezpieczeniu wpłynęło pismo wnioskodawcy w tamtej sprawie informujące o rozwiązaniu umowy i wezwaniu do realizacji gwarancji, ale zagrożenie wypowiedzeniem umowy i wezwaniem do realizacji gwarancji były już podstawą wcześniej złożonego wniosku i w tej kwestii GDDKiA wypowiadała się już wcześniej. Z treści orzeczenia nie wynika też, aby na jego wydanie miało wpływ złożenie oświadczenia o wypowiedzeniu również przez drugą stronę umowy. Nadto z treści zaświadczenia wydanego na podstawie art. 53 Rozporządzenia wynika, iż orzeczenie z 26 czerwca 2019 r. zostało przekazane lub doręczone GDDKiA.

Sąd Apelacyjny podał, że powód nie składał wniosku o odmowę uznania czy wykonania orzeczenia w w.w. wskazanym trybie. Wprawdzie zgodnie z art. 2 lit. a Rozporządzenia dla celów działu III „orzeczenie” obejmuje również środki tymczasowe w tym zabezpieczające zarządzone przez sąd, który na mocy rozporządzenia ma jurysdykcję do orzekania w sprawie głównej, zaś zgodnie z motywem 33 preambuły środki zabezpieczające zarządzone przez sąd nieposiadający jurysdykcji w sprawie głównej powinny być ograniczone do terytorium

danego państwa członkowskiego, ale w niniejszej sprawie Sąd w Rzymie wydając postanowienie z 26 czerwca 2019 r. stwierdził swoją jurysdykcję - choć jedynie wstępnie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, orzeczenie to w okresie swego obowiązywania wiązało strony, pomimo późniejszego stwierdzenia przez ten Sąd braku swojej jurysdykcji. Sąd w Rzymie nie miał jurysdykcji do rozpoznania sprawy głównej ze względu na umowę stron co do jurysdykcji, a zatem nie naruszył art. 25 i 31 Rozporządzenia, zaś z art. 35 Rozporządzenia wynikała jego jurysdykcja w postępowaniu zabezpieczającym.

Termin spełnienia świadczenia w tym przypadku wyznaczany był wezwaniem do zapłaty (art. 455 k.c.), jednak wobec treści orzeczenia Sądu w Rzymie, które zakazywało GDDKiA egzekwowania roszczeń wynikających z gwarancji, termin ten zaczął biec dopiero po upadku postanowienia zabezpieczającego. Nie doszło zatem do opóźnienia w rozumieniu art. 481 § 1 k.c., uzasadniającego zasądzenie odsetek za opóźnienie. W konsekwencji termin spełnienia świadczenia rozpoczął swój bieg nie z datą wydania przez włoski sąd postanowienia z 26 września 2019 r. oddalającego ostatecznie wnioski o zabezpieczenie, ale dopiero po upadku zabezpieczenia, co nastąpiło w dniu 3 października 2019 r., co wynika z zaświadczenia z dnia 8 października 2019 r. Powód ponownie wezwał pozwanego do zapłaty w dniu 9 października 2019 r., a zapłata nastąpiła w dniu 18 października 2019 r. Czternastodniowy termin na zapłatę wynikający z gwarancji, licząc od następnego dnia po upadku zabezpieczenia, upływał 18 października 2019 r. - a zatem pozwany nie dopuścił się uchybienia terminu.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając wyrok w części, tj. co do pkt 1 i 2. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a) niewłaściwe zastosowanie art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 354 § 1 i 2 k.c. w zw. z § 5 Gwarancji oraz w zw. z oświadczeniem Banku [...] z 12 czerwca 2019 r. umieszczonym na treści żądania zapłaty z 12 czerwca 2019 r. polegającą na uznaniu, że żądanie zapłaty z 12 czerwca 2019 r. nie było skuteczne, co doprowadziło Sąd Apelacyjny do nieprawidłowego

rozstrzygnięcia, że Powodowi nie przysługują odsetki ustawowe za czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego za okres od 27 czerwca 2019 r. do 18 października 2019 r.;

b) błędną wykładnię art. 481 § 1 k.c. w zw. art. 455 k.c. w zw. art. 354 § 1 k.c. w zw. z pkt. 5 Gwarancji, prowadzącą do niewłaściwego zastosowania ww. przepisów, a w konsekwencji nieprawidłowego rozstrzygnięcia przez Sąd Apelacyjny, że Pozwany nie pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu żądania zapłaty z 11 lipca 2019 r. z uwagi na rzekome obowiązywanie środków zabezpieczających, ustanowionych orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r., które upadło dopiero z dniem 3 października 2019 r. i dopiero z tą datą rozpoczął bieg termin wymagalności ww. żądania zapłaty, podczas gdy zgodnie z dyspozycją art. 455 k.c. w zw. z pkt. 5 Gwarancji w zw. z art. 481 § 1 k.c., termin spełnienia świadczenia pieniężnego wyznaczony treścią Gwarancji i żądaniem zapłaty z 11 lipca 2019 r. upłynął w dniu 25 lipca 2019 r., zaś Pozwany ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności. Pozwany pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia pieniężnego aż do 18 października 2019 r., kiedy dokonał zapłaty kwoty głównej.

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 25, art. 31 oraz art. 35, a także art. 53 oraz art. 44 i 45 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych poprzez ich nieprawidłowe zastosowanie i w rezultacie nieprawidłowe rozstrzygnięcie przez Sąd Apelacyjny, że orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. ustanawiało skuteczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej względem Powoda oraz Pozwanego środki zabezpieczające, które obowiązywały do 3 października 2019 r., co doprowadziło również do nieprawidłowego uznania przez Sąd Apelacyjny, że żądanie zapłaty z 11 lipca 2019 r. nie było skuteczne z uwagi na treść ww. orzeczenia Sądu w Rzymie, podczas gdy:

a) orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. nie ustanawiało skutecznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zabezpieczających wobec Powoda,

jak i Pozwanego;

b) orzeczeniem z 26 września 2019 r., wydanym w tym samym postępowaniu. Sąd w Rzymie stwierdził brak jurysdykcji w sprawie oraz odrzucił wnioski Wykonawcy o zastosowanie środków zabezpieczających wobec Powoda i Pozwanego;

c) z Zaświadczenia z 8 października 2019 r. nie sposób jest wyprowadzać twierdzenia, że do tego dnia Pozwanego i Powoda obowiązywały środki zabezpieczające ustanowione rzekomo orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r., ani że dopiero z tą datą stało się wymagalne żądanie zapłaty z 11 lipca 2019 r., złożone przez Powoda wobec Pozwanego.

Na tych podstawach skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu II instancji w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedziach na skargę kasacyjną pozwany oraz interwenient uboczny wnieśli o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione.

Po pierwsze w sprawie doszło do naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy. Sądy powszechne nieprawidłowo przyjęły, że orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. ustanawiało skuteczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej względem Powoda oraz Pozwanego środki zabezpieczające. Tymczasem zgodnie z art.11 Gwarancji „wszelkie spory mogące wyniknąć z niniejszej Gwarancji będą rozstrzygane przez sąd powszechny, właściwy miejscowo dla siedziby beneficjenta Gwarancji (...).

Zatem strony jednoznacznie i w sposób niebudzący wątpliwości ustaliły właściwość sądów polskich, co sprawiło, że wystąpienie do sądu w Rzymie zmierzało tylko do obejścia uzgodnionego zapisu umowy o jurysdykcję, zawartego w art.11 Gwarancji.

Konieczne jest również podkreślenie, że zabezpieczenie, ustanowione orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r. zostało wyeliminowane z obrotu prawnego orzeczeniem z 26 września 2019 r., wydanym w tym samym

postępowaniu. Sąd w Rzymie stwierdził brak jurysdykcji w sprawie oraz odrzucił wnioski Wykonawcy o zastosowanie środków zabezpieczających wobec Powoda i Pozwanego. Stwierdzenie braku jurysdykcji sądów włoskich oznacza, że zabezpieczenie z 26 czerwca 2019 r. nie mogło odnieść żadnego skutku w odniesieniu do prawa skarżącego do żądania odsetek za okres od skutecznego złożenia żądania realizacji Gwarancji. W tym zakresie Sądy polskie zgodnie ustaliły, że skuteczne doręczenie żądania nastąpiło 11 lipca 2019 r. i od tej daty powinien liczyć się 14 dniowy termin do wypłaty wierzytelności wynikającej z Gwarancji (art. 5 i 4 Gwarancji).

Z Zaświadczenia z 8 października 2019 r. nie sposób jest wyprowadzać twierdzenia, że aż do tego dnia Pozwanego i Powoda obowiązywały środki zabezpieczające ustanowione orzeczeniem Sądu w Rzymie z 26 czerwca 2019 r., skoro orzeczenie to okazało się błędne i zostało wyeliminowane z porządku prawnego przez orzeczenie Sądu w Rzymie z 26 września 2019 r. Tym bardziej więc bezpodstawne było przyjęcie przez sądy meriti, że dopiero z datą 8 października 2019 r. wymagalne stało się żądanie zapłaty z 11 lipca 2019 r., złożone przez Powoda wobec Pozwanego. Wniosek ten jest o tyle zaskakujący, że polskie Sądy powszechne trafnie przyjęły, że prawidłowe doręczenie żądania zapłaty nastąpiło 11 lipca 2019 r., więc od tego dnia powinny zacząć liczyć bieg 14-dniowego terminu do wykonania zobowiązania.

Zasadny okazał się zatem również zarzut błędnej wykładni art. 481 § 1 k.c. w zw. art. 455 k.c. w zw. art. 354 § 1 k.c. w zw. z pkt. 5 Gwarancji. Pozwany pozostawał bowiem w opóźnieniu w spełnieniu żądania zapłaty z 11 lipca 2019 r., w związku z czym należało zasądzić na jego rzecz stosowne odsetki. Zgodnie z art. 455 k.c. w zw. z pkt. 5 Gwarancji w zw. z art. 481 § 1 k.c., termin spełnienia świadczenia pieniężnego wyznaczony treścią Gwarancji i żądaniem zapłaty z 11 lipca 2019 r. upłynął w dniu 25 lipca 2019 r. Pozwany ponosi więc odpowiedzialność za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego aż do 18 października 2019 r., kiedy dokonał zapłaty kwoty głównej.

Środki zabezpieczające orzeczone przez włoski sąd 26 czerwca 2019 r. nie mogły wiązać w stosunku między stronami nie tylko z powodu braku jurysdykcji i upadku

zabezpieczenia. Między beneficjentem gwarancji (powodem), zleceniodawcą gwarancji (I.P. S.p.A.) i gwarantem (pozwany) istniały trzy odrębne stosunki prawne, każdy powstały na mocy innej czynności prawnej. Powód zawarł z I.P. S.p.A. umowę o zaprojektowanie i wykonanie drogi oraz wykupienie przez wykonawcę gwarancji. Jednak treść stosunku między wykonawcą i gwarantem regulowała tylko umowa o wykupienie (zlecenie) gwarancji. Z kolei obowiązki gwaranta względem jej beneficjenta reguluje wyłącznie treść gwarancji stanowiącej jednostronne oświadczenie gwaranta. Zleceniodawca gwarancji może środkami prawnymi wpływać tylko na wykonywanie umowy, której jest stroną, czyli umowy z powodem o wykonanie drogi oraz umowy z gwarantem o wystawienie gwarancji. Z chwilą wystawienia gwarancji powstaje stosunek prawny między beneficjentem gwarancji i gwarantem, na którego wykonywanie osoby trzecie, w tym zleceniodawca gwarancji, już nie mogą wpływać.

Wyrok, a tym bardziej środek zabezpieczający, wydany na żądanie wykonawcy i zabraniający inwestorowi (beneficjentowi gwarancji) skorzystania z gwarancji nie może ingerować w treść stosunku beneficjenta z gwarantem, regulowanym treścią gwarancji. Jeżeli inwestor wbrew umowie wiążącej go z wykonawcą zrealizuje gwarancję, to ponosi wobec wykonawcy odpowiedzialność odszkodowawczą (art. 471 k.c.) niezależnie od tego, czy wcześniej został wydany zakaz skorzystania z gwarancji. To samo dotyczy zakazu realizacji gwarancji, wydanego na żądanie zleceniodawcy gwarancji i skierowanego do gwaranta. Taki zakaz nie wiąże w stosunku między gwarantem a beneficjentem gwarancji. Brak opóźnienia w zapłacie gwarancji mógłby zachodzić, gdyby powód dobrowolnie zaniechał żądania wypłaty do czasu upadku zabezpieczenia orzeczonego przez sąd (bez znaczenia czy polski, czy zagraniczny) albo zleceniodawca gwarancji uzyskał orzeczenie nakazujące powodowi złożenie pozwanemu oświadczenia woli o cofnięciu żądania wypłaty gwarancji. Takie orzeczenie, zastępujące oświadczenie powoda (art. 64 k.c. i art. 1047 § 1 k.p.c.), uprawniałoby pozwanego do wstrzymania się z wypłatą. Jednak powód mimo środka zabezpieczającego żądał do pozwanego wypłaty i nie zostało wydane orzeczenie zastępujące oświadczenie woli powoda. Zakaz egzekwowania gwarancji orzeczony przez włoski sąd nie jest orzeczeniem zastępującym oświadczenie woli, tj. cofnięcie żądania wypłaty z gwarancji.

Podsumowując, z uwagi na trafność zarzutów skargi Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Krzysztof Wesołowski Dariusz Pawłyszcz

(P.H.)

[a.ł.]